

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 143 / Olot, maig 2022

Coordinació: Xavier Puigvert • Edició: Ajuntament d'Olot - Cultura i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / ESCOLA D'OLOT: UNA ANÀLISI

L'exposició *Escola d'Olot. Una Fake News amb 150 anys d'història* ha incomodat una part del món cultural olotí, però no ha aconseguit obrir cap debat sobre la importància i el valor que cal donar a l'escola olotina de paisatge en el panorama global de l'art. No sé si ha estat pel títol provocatiu que el comissari li va posar i que ha generat entre els més conservadors un sentiment d'ofensa i indignació, o pel lògic ressentiment dels experts locals en veure's exclosos d'una exposició amb ressò nacional i ignorats els seus estudis en el catàleg. O, tal vegada, hagi estat per la maldestre col·locació dels quadres a la Sala Oberta de l'Hospici o per la falta de concreció escrita de la tesi del comissari. Tot hi deu sumar. Però el que està clar és que hem perdut una bona oportunitat per fer una anàlisi serena del fenomen.

No entraré en la discussió erudita de si l'Escola d'Olot és stricto sensu una escola pictòrica o no. Em sembla irrellevant. El que és transcendent, el que ha estat determinant per la nostra ciutat, és que a la ciutat hi va haver, durant molts anys, una escola de belles arts que ensenyava a dibuixar i pintar seguint l'estil i el gust que havien iniciat els germans Vayreda i Berga i Boix. Aquest fet va permetre que els alumnes amb talent fessin una carrera artística pròpia (Miquel Blay, Josep Clarà), que sorgís un bon nombre de pintors professionals, que es generés un lucratiu negoci a l'entorn de la pintura de paisatges, que el conjunt

de la població adquirís una notable sensibilitat artística, que la bellesa dels voltants d'Olot potenciés el turisme i que la ciutat fos un pol d'atracció d'artistes. Només per això, l'Escola d'Olot ja mereix un lloc d'honor en la nostra intrahistòria.

Més delicat és opinar sobre el paper, el pes i la importància artística que s'ha de donar a la pintura paisatgística d'Olot, tant la dels pares fundadors com la dels deixebles. La tesi dels nostres experts és que Joaquim Vayreda era un pintor modern per a la seva època. Artísticament, potser tenen raó, però aquesta no era l'opinió de la gent *moderna* del seu temps. L'Ajuntament progressista de 1869, en ple Sexenni Democràtic, va desestimar la candidatura de Josep Berga i Boix a director de l'Escola de Belles Arts d'Olot per antiquat, i la Diputació de Girona va acabar nomenant Miquel Roger, un acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències i Belles Arts de Barcelona format a França, amb l'encàrrec d'importar noves tendències artístiques. Per si quedava cap dubte sobre la modernitat de l'escola olotina, només cal afegir que, quan els carlins van ocupar la vila d'Olot l'any 1874, van destruir els models de guix que havia fet comprar Roger i van nomenar Berga professor de l'escola. Vist des d'ara, Joaquim Vayreda tampoc sembla massa modern per al seu temps. Només cal comparar la seva obra amb la de pintors coetanis com Gauguin o posar de costat la *Procesó de col·legiales*

(1890), de l'artista olotí, i *L'origen del món* (1866), de Gustave Courbet, per entendre de què estem parlant. Era un bon pintor, sí, però no era modern.

Si la comparació de la primerenca escola olotina amb les avantguardes del seu temps és reveladora de la seva poca modernitat, la comparació dels successors amb els seus contemporanis és abismal. Els paisatges olotins del segle XX no tenen res a veure amb Dalí, Picasso, Miró o Tàpies. No fa falta cap exposició, ni cap títol provocatiu, per avaluar el valor artístic de l'escola olotina, en el marc general. El paisatgisme olotí ha estat sempre el classicisme més absolut. Justament per això, els quadres dels inexistent camps de fajol varen ocupar les parets de les llars de la burgesia catalana durant tot el franquisme. Els paisatges bucòlics de la Moixina eren la pintura del règim. *Cuarenta años de paz*. I quan el franquisme va col·lapsar, i es van obrir les fronteres i varen entrar aires nous, el gust de la població va canviar. Va ser el final del comerç dels quadres. El final de l'Escola d'Olot.

Per sort, teníem una escola que havia format artistes i havia creat un ambient artístic propi, i ha sorgit una àmplia generació d'artistes deslligats de l'escola olotina que triomfen arreu: Claudi Casanovas, Quim Domene, Narcís Coderch, Rosa Serra, Isabel Banal, Carles Congost, Enric Peré Solanilla... És d'aquests que hauríem de fer les exposicions.

JOAN BARNADAS PUIGFERRER

ANIVERSARI / 300 ANYS DE SANTA SABINA COM A PATRONA D'OLOT

El 5 de maig de 1722, l'Ajuntament d'Olot, amb el vistiplau del clergat local, va acordar nomenar santa Sabina com a patrona, advocada i protectora de la vila i va sol·licitar al bisbe de Girona que validés el nomenament.

L'església parroquial de Sant Esteve d'Olot allotjava unes relíquies –alguns ossos i una ampolleta de sang–, obtingudes el 1667 a les catacumbes romanes de Ciriaca e San Lorenzo,

que s'atribuïen a una màrtir cristiana del Baix Imperi de nom Sabina. Olot havia aconseguit les relíquies gràcies a les gestions de l'orde jesuïta. Una confraria mantenia el culte a la santa en una cripta excavada el 1668 sota l'altar major de l'església.

Des de l'arribada de les relíquies a la vila, Sabina es va popularitzar com a nom de dona sota la forma *Sibina*, encara ben viva en l'actualitat.

COL·LECCIÓ LOCAL

MONOGRAFIES

AGRUPACIÓ NATURALISTA I ECOLOGISTA DE LA GARROTXA,

Les flors dels boscos de la Garrotxa, [Olot]: ANEGx, 2022, 59 p.

ARQUÉS, Clàudia,

Criatures de ciutat, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 69 p.

CLAVERA, Lluís Maria,

Uns nous cent consells del Consell de Cent (o recordances d'un norantè), Olot: [l'autor], 2021, 284 p.

DÍAZ, Víctor i VERDAGUER, Neus,
El pensament circular, [s.l.]: [els autors], 2022, 235 p.

DORCA, Jordi,

El cinema, Girona: Diputació de Girona, 2022, 96 p. (Quaderns de la Revista de Girona; 218)

FELIU, Guillem,

La gran novel·la catalana, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 130 p.

GARCIA, Mei,

Garrotxa d'abans. Fotos antigues de la Garrotxa i d'altres indrets, 1880-2000, volum III, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 203 p.

GIRONA, Àngel,

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya a Olot, Olot: Esquerra Republicana de Catalunya-Olot, 2022, 56 p. (Col·lecció Històries d'Olot; 4)

GM. *Guia comercial i de serveis de Mieres*, Mieres: Ajuntament de Mieres i Diputació de Girona, 2022, [23] p.

LÁZARO, Adela,

Una finestra a Mali. A vegades oblidat que soc blanca, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 91 p.

GRUP D'ESTUDI DE LES LIBÈL·LULES DE SANT FELIU DE PALLEROLS,

Libèl·lules i espiadimonis de Sant Feliu de Pallerols, Sant Feliu de Pallerols: Esbart de la Vall d'Hos- toles-Grup d'Estudis Remences, Ajuntament de Sant Feliu de Palle-

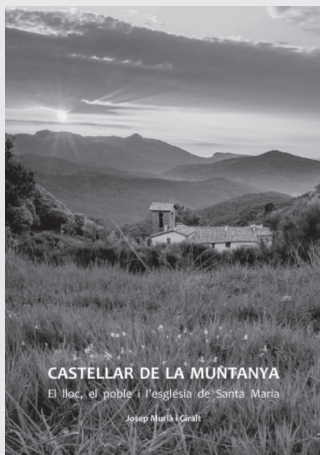
rols, Delegació de la Garrotxa de la ICHN i Oxygastra, Grup d'Estudi dels Odonats de Catalunya, 2021, 214 p. (Patrimoni; 1)

MERCADER, Joan,

Entre la llum i la foscor, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 93 p.

MURLÀ, Josep,

Castellar de la Muntanya. El lloc, el poble i l'església de Santa Maria, Olot: Edicions El Bassegoda, 2022, 271 p.

ORDEIG, Ramon,

Diplomatari dels comtes Bernat I de Besalú i Guifré II de Cerdanya, germans de l'abat i bisbe Oliba, Vic: [l'autor], 2022, 516 p. (Estudis Històrics. Diplomataris; 12)

POUS, Tona,

En un principal de la Rambla, Barcelona: Neopàtria, 2021, 202 p.

RIERA, Pilar,

100 anys de conjunts i orquestres a la Garrotxa, 1900-2000. Primera part, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 148 p.

SAU, Pep,

Beloved Gambia, Olot: Somara Associació, 2021, [82] p.

SELLAS, Jordi,

Olot i altres indrets. Fotos antigues de 1910-1950 d'Àngel Noguera Magrià, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 160 p.

VALERI, Xavier i SOLER, Manel,

50 anys - CP Santjoanenc (1971-2021), Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 50 p.

VILA, Anna M. i CROS, Josep M.,
Confinats i altres relats, Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2022, 76 p.

VILAR, Josep,

+Històries de l'Alta Garrotxa, Girona: Editorial Gavarres, 2022, 283 p. (El Caliu de la Memòria; 9)

CONTES IL·LUSTRATS

DABAN, Jordi; CARRERA, Manel i MATAS, Roser,

El pare i la mare se separen, Manresa: Bellaterra, 2021, 88 p.

ESPUÑA, Josep i FONTANIOL, Pilar,
Lavi Ton i l'ase de la padrina, Barcelona: Norma, 2022, 32 p.

GIRONELL, Martí,

Un talp a l'Antic Egipte, Barcelona: Estrella Polar, 2022, 32 p.

SAIS, Laura i BACH, Nina,

Rere els núvols tot és blau, Caldes de Montbui: Excellence Editorial, 2022, 40 p.

VIGUÉ, Xevi i MATAS, Roser,

El drac que vol tragar, Sant Hipòlit de Voltregà: Ajuntament, 2022, [46] p.

ARTICLES

BATALLÉ, Concepció,

"Mercè Mallarach i Berga. Poetessa. 1924-2021. Un passeig entre papers i poemes de la mare", *La Comarca d'Olot*, núm. 2118, 7 abril 2021, p. 68-69.

CANAL, Jordi,

"De los Austrias a la democracia: vestidos que hablan", *La Aventura de la Historia*, núm. 279, 2022, p. 52-53.

CANAL, Jordi,

"Transición y democracia: con o sin corbata", *La Aventura de la Historia*, núm. 279, 2022, p. 72-75.

CANAL, Jordi,

"El carlismo después de las carlistadas: fin de un mundo", *La Aventura de la Historia*, núm. 282, 2022, p. 742-75.

CASACUBERTA, Margarida,

"Vides de gat, 4: Krazy Cat",

L'Avenç, núm. 489, abril 2022, p. 20-23.

CRIVILLÉS, Júlia,

“La paradoxa de la soledat, condemna o opció vital?”, *Filosofia, ara! Revista per a pensar*, núm. 7, desembre 2021, p. 42.

GELIS, Pere,

“Camins i viatges de principis del segle XX a les altes valls del Fluvià i el Brugent (V): De Sant Esteve d'en Bas a Santa Pau (II)”, *Puigsacalm*, núm. 153, abril-juny 2022, p. 8-10.

GUILLOT, Carles,

“La cacera de bruixes a Catalunya”, *Roca de Migdia. Revista de Mieres*, núm. 7, març 2022, p. 62-67.

MARTÍ, Laia,

“Oficis i establiments antics de Sant Esteve d'en Bas: Queviures Prat”, *Puigsacalm*, núm. 153, abril-juny 2022, p. 5-7.

MONFORT, Josep-Anton,

“Dossier cistelleria: el cisteller de Mieres”, *Roca de Migdia. Revista de Mieres*, núm. 7, març 2022, p. 46-47.

MURLÀ, Josep,

“Lluís Balcells i Coll: sardanista, pessebrista, esportista i ‘home del Centre Catòlic’”, *La Comarca d'Olot*, núm. 2118, 7 abril 2021, p. 70-71.

MURLÀ, Josep,

“Fossars garrotxins: el cementiri de la Pinya”, *La Comarca d'Olot*, núm. 2119, 14 abril 2021, p. 67-69.

PONTACQ, Joan,

“Els pous d'aigua del carrer de Can Caló”, *Roca de Migdia. Revista de Mieres*, núm. 7, març 2022, p. 13.

PUJOLAR, Joan et al.,

“Linguistic safe spaces and stepping stones: rethinking *mudes* to Catalan through the lens of space”, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, núm 43/1, 2022, p. 21-31.

RUBIO, Maria,

“Reflexions entorn de la soledat”, *Filosofia, ara! Revista per a pensar*, núm. 7, desembre 2021, p. 41.

SOCORREGUT, Josep,

“Com era Mieres l'any 1885? (III)

L'església del Freixe”, *Roca de Migdia. Revista de Mieres*, núm. 7, març 2022, p. 10-11.

TASA, Raquel,

“Dossier cistelleria: el cisteller de Batet”, *Roca de Migdia. Revista de Mieres*, núm. 7, març 2022, p. 40-45.

TORRENT, Carme,

“Alfons Faig i Renard. ‘En Fonso de Lliurona’ (1905-1996)”, *El Brull. Revista de Montagut i Oix*, núm. 40, abril 2021, p. 27.

VILA, Josep et al.,

“En transición hacia sociedades bajas en carbono: análisis de las competencias para los estudios de geografía”, *Didáctica Geográfica*, núm. 22, 2021, p. 221-245.

VILAR, Josep,

“Josep M. Fontfreda, ‘el Bisbe de la Garrotxa’ amb arrels a Montagut”, *El Brull. Revista de Montagut i Oix*, núm. 40, abril 2021, p. 34-36.

TEXTOS ELECTRÒNICS

CASTANYER, Pere et al.,

“Landscape footprints of peopling and colonisation from the Late Bronze Age to Antiquity in the coastal hinterland of *Emporion-Emporiae*, NE Iberia”, *The Holocene*, núm. 32/1, gener 2022. [en línia]. Disponible a: <10.1177/095968362111066597>

PUIGBERT, Laura,

“Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran”, *Llibres gencat*, 25 febrer 2022. [en línia]. Disponible a: <<https://llibres.blog.gencat.cat/>>

SELLES, Narcís,

“Sense títol (1966), de Josep Àlvarez Niebla”, *12 mesos, 12 obres. Museu d'Art de Girona*, núm. 448 (abril 2022). [en línia]. Disponible a: <<https://museuart.cat/exposicions/un-mes-una-obra/>>

VILA, Josep et al.,

“Unravelling the ecological impacts of large-scale offshore wind farms in the Mediterranean Sea”, *Science of The Total Environment*, núm. 824, 2022. [en línia]. Disponible a: <<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.153803>>

BREVIARI

Per Sant Jordi es va publicar el número 29 de la revista cultural *Les Garrotxes*, que correspon a la primavera-estiu de 2022. En l'apartat literari, l'escriptor Josep Valls recrea la seva infància a Sant Feliu de Pallerols. En el d'actualitat, Paula Núñez entrevista els responsables de la cervesera Santa Pau Ale Works; Ramon Estéban conversa amb l'arquitecte i excursionista Joan Tresserras, d'Olot; Xavier Valeri, amb Joan Prats, expresident de l'Orfeó Popular Olotí, i Laia Juez, amb el carreter Jaume Boix, de Sant Esteve de Llémena.

El dossier central, coordinat pel periodista Jordi Nierga, està dedicat a les revistes locals. Entre les publicades a la Garrotxa, Francesc Ginabreda repassa la història de la premsa olotina; Pere Cerro recopila el revister de Besalú i Laia Juez descriu les diverses publicacions de la vall del Llémena. Com a exemples concrets, Roger Santaló recorda *Basalt*, de Castellfollit de la Roca, i descriu la trajectòria de *La Comarca d'Olot*, mentre que Marta Carbonés, Jordi Altesa i Ramon Estéban Buchaca se centren en *Fenc*, de les Planes d'Hostoles; *El Soroll de les Fonts*, de Sant Joan les Fonts, i *Puigsacalm*, de la Vall d'en Bas, respectivament. Finalment, alguns articles es dediquen a personatges destacats de la premsa local: Francesc Ginabreda parla del cronista Joan Casulà; Paula Núñez entrevista el fotoperiodista Jesús Coma; Ester Carreras descriu la faceta periodística de Josep Murlà, i Joan Carreras i Josep Vilar recullen les aportacions dels principals cronistes de l'Alta Garrotxa.

En l'apartat de patrimoni, Joan Sala posa en valor l'arquitectura del poble de Beget; els arqueòlegs Joan Frigola, Pere Castanyer i Joaquim Tremoleda descriuen les restes de la vil·la romana dels Pompeu Sauri, a Besalú; Guerau Palmada documenta la vinculació dels cavallets de Banyoles amb Olot; Antoni Mayans i Xavier Puigvert estudien la desapareguda nissaga olotina dels Casabona; Jordi Nierga ens acosta a la història centenària de Calçats Rovira, d'Olot; Emili Bassols ens descobreix els hàbits de les garses i Joaquim Agustí ens porta d'excursió a Santa Bàrbara de Pruneres. En la memòria fotogràfica, coordinada per Quim Roca, es recullen imatges de futbol.

DEL DINOU AL VINT-I-U / LA JUSTÍCIA REPUBLICANA EN TEMPS DE GUERRA

JOAN BARNADAS (joan.barnadas@gmail.com)

La balda més feble de la teoria de la distribució social del poder de l'Estat, proposada per Montesquieu i acceptada com a vàlida per tots els països democràtics, és que enlloc explica com s'aconsegueix tenir un poder judicial independent dels altres poders de l'Estat i, alhora, fidel al poble que representa. I, per tant, no corporativista ni elitista. Els successius intents fallits de democratitzar la justícia espanyola són el paradigma de la dificultat de posar en pràctica aquesta popular teoria.

El govern de la Generalitat de Catalunya que es va formar després del cop d'estat militar de 1936 ho va intentar. D'entrada va depurar aquells jutges i magistrats que en l'exercici de les seves funcions havien destacat pel seu poc sentit de la justícia quan jutjaven gent senzilla i obrers en lluita. Un dels depurats va ser el jutge de primera instància i d'instrucció d'Olot, Francisco Bermuy, el qual, conscient dels canvis que s'estaven produint, ja s'havia fet fonedís, per aparèixer, pocs mesos després, al jutjat de Mondoñedo (Galícia), nomenat pel govern insurgent. A Olot, de manera provisional, el van substituir el mestre Bernardí Lite i l'advocat gironí Tomàs Garcia Adra. Quan la situació es va normalitzar, hi van destinar el jutge Isidre Liesa de Sus, però aquest també va acabar fugint cap a Burgos. La falta de jutges professionals afins a la República va fer que ocupessin el càrrec el farmacèutic Miquel de Garganta i, ja al final de la guerra, l'advocat reusenc Enric Bover Guardia.

L'Audiència Territorial de Girona va ser substituïda per un Tribunal Popular, format per un representant de cadascun dels partits i sindicats que donaven suport a la Repúbli-

ca. Tot i que aquest model tan polititzat podria semblar poc independent, la realitat, com a mínim en allò que afecta els judicis on hi va haver implicats garrotxins, és que aquest tribunal va impartir molta més justícia que no la que els Consells Municipals i els dirigents polítics locals volien que impartís.

La Generalitat també va crear jutjats especials per investigar i jutjar els responsables de la violència indiscriminada que es va produir durant les setmanes posteriors al cop d'estat. A la Garrotxa, el jutge especial de cementiris clandestins Josep M. Bertran de Quintana va fer obrir quatre fosses comunes i va processar pràcticament tots els membres dels Comitès Antifeixistes de Sant Joan les Fonts i Sant Jaume de Llierca i alguns milicians olotins. Certament, els imputats no van acabar sent jutjats gràcies a la pressió dels partits i sindicats on militaven i per la necessària cohesió de totes les forces que s'enfrontaven a la insurrecció feixista, però, com a mínim, va servir per apartar del poder i empresonar durant uns mesos els responsables d'aquelles atrocitats.

El govern de la Generalitat també va crear mecanismes per evitar que els Consells Municipals seguissin apropiant-se de propietats privades pel seu compte i va revisar si les que havien executat fins aleshores els comitès antifeixistes i les organitzacions revolucionàries estaven o no justificades. A Olot, fins i tot, va ordenar revertir la municipalització del taller i botiga del sastre Puig i que s'indemnitzés la seva esposa. Tot i que, crec, els mals auguris que arribaven del front de guerra no van permetre pas fer-ho efectiu. Ja era un campí qui pugui.

UN TOC AMB EL PEHOC / ESTUDIAR EL CASTELL DE SANTA PAU

L'*skyline* de la Vila Vella de Santa Pau ve definit, bàsicament, per la silueta de dues construccions: el campanar de l'església parroquial i l'enorme massís arquitectònic del castell. Ara bé, mentre que el temple ha esdevingut punt referencial dels habitants del poble, el castell no ha perdut mai el caràcter de fortalesa: un mur infranquejable, bastió de la baronia, amb poca o nul·la implicació en la vida quotidiana dels santapauencs. En això, cal exceptuar un breu període entre finals del segle XIX i mitjan segle XX, quan s'hi instal·la una comunitat de monges (que hi organitzen l'escola del poble) i part dels baixos es transforma en teatral municipal. De tot plegat, com de la resta de la seva llarga i interessant història, només en queden ruïnes.

Vers el segle XII els senyors de Porqueres, que també ho eren del terme del castell de Finestres, van construir una *domus* al pla de Santa Pau, sobre un petit puig. Aquesta *domus* va ser l'origen d'un autèntic castell, que al segle XIII va començar a agafar la fesomia actual. Els cavallers de Santa Pau eren autèntics professionals de la guerra, i gràcies als seus valuosos serveis, Pere II el Gran els va elevar a barons. El mateix rei es va hostatjar al castell el 1285, tornant de la batalla del coll de Panissars, on va esclafar l'exèrcit de Felip l'Ardit. Poc després, els Santapau van donar privilegis als habitants de la contrada per tal que establissin les cases a redós del castell, i així es va formar el nucli de la Vila Vella.

Per recuperar-ne el passat i entendre la seva realitat arquitectònica, l'Institut de Recerca Històrica de la Universitat de Girona està preparant un estudi exhaustiu de l'edifici, tant des d'un punt de vista arqueològic com històric, arquitectònic i artístic. El castell de Santa Pau és un dels edificis nobiliaris més impressionants (més de 2.400 m²) del nord-est de Catalunya, i suposa la condensació de 8 segles d'evolució constructiva. La complexitat de les seves estructures fa que calgui l'anàlisi de plantes i paraments, l'aplicació de topografia, fotogrametria i imatge aèria, el buidatge bibliogràfic i d'arxiu, la compilació de fonts gràfiques i iconogràfiques, l'estudi d'elements escultòrics, etc.

Ja fa més de 30 anys que el municipi lluita per aconseguir que el castell tingui titularitat pública, i que esdevingui un equipament de primer ordre no només per al municipi, sinó per a tota la comarca. Fa poc s'ha constituït una comissió interdisciplinària que rema en aquesta direcció, coordinada per l'Ajuntament. I celebrem que la primera iniciativa del consistori hagi estat la realització de l'estudi complet de l'edifici: altrament, no podríem explicar el valor patrimonial d'aquest Bé Cultural d'Interès Nacional, ni com poder transformar-lo en un futur per a ús de la ciutadania.

JORDI SAGRERA
LAURA COLLELL
MIQUEL ÀNGEL FUMANAL
Institut de Recerca Històrica de la UdG

(EN)RAONEM? / AL CUL DEL SAC ES TROBEN LES ENGRUNES

SERVEI DE CATALÀ D'OLLOT-LA GARROTXA (olot-garrotxa@cpnl.cat)

En les darreres dècades, l'arribada d'alumnat nouvingut al sistema educatiu de Catalunya ha posat en boca de la comunitat educativa la immersió lingüística que s'havia desplegat als anys 80. S'han dedicat recursos com ara les aules d'acollida, no sempre arreu ni amb la mateixa proporció, per poder facilitar la integració d'aquest nou alumnat a escoles i instituts. Però sembla que en aquest camí hàgim oblidat els alumnes que han nascut aquí i que no tenen el català com a llengua familiar, ni tan sols com a llengua present en el seu entorn social quotidià. Estem parlant d'un nombre important d'estudiants amb aquest perfil i els hem posat al mateix sac dels alumnes catalanoparlants (que tenen el català com a llengua inicial o L1), quan són dues realitats, pel que fa a coneixement i ús de la llengua catalana, que tenen poc a veure.

Val la pena recordar que el model escolar que es va pactar als anys 80 era fruit d'unes necessitats sociolingüístiques concretes: en essència, es tractava de no separar per llengua les dues grans comunitats lingüístiques (la d'L1 català i la d'L1 castellà) i establir un sistema de **conjunció lingüística** per no fracturar la societat en dos blocs lingüístics.

Els programes d'immersió lingüística (PIL) es van inscriure en els anomenats "models d'enriquiment" de Joshua Fishman, però el cas de Catalunya era remarcable perquè va ser un programa dissenyat no per a una minoria lingüística, sinó per al conjunt de la comunitat lingüística, i partia d'una concepció instrumental de la llengua: proposava que el català fos vehicular, perquè la mesura més efectiva per aprendre una llengua és fer-la servir. De seguida es va veure, però, que caldria promoure i potenciar la relació llengua-entorn si es volia que coneixement i ús anessin de bracet. Això volia dir implicar les famílies, garantir que els mestres tinguessin un bon domini del català i aconseguir que tots els alumnes, en acabar l'ensenyament, dominessin les dues llengües oficials. Un programa d'immersió lingüística sempre va molt més enllà d'establir, només, una llengua vehicular, i vam oblidar massa ràpidament aquest aspecte clau.

El gran flux migratori, a partir del 2000, va configurar contextos escolars plurilingües que van plantejar nous inter-

rogants i reptes. En aquell moment s'hauria d'haver començat a fer sessions de sensibilització als docents, ensenyar-los llengua i sociolingüística, i potenciar les relacions amb les famílies per promoure accions que reforcessin el català a dins i a fora de l'escola. Era fonamental haver entès que uns usos lingüístics coherents (i professionals) dels centres educatius s'emmarcaven en la construcció d'uns hàbits lingüístics que tinguessin en compte activitats de mediació en català, activitats d'interacció entre alumnes en català, activitats complementàries fora de l'escola en català, etc.

Vint anys de transformació accelerada, en termes d'arribada de població, crisis continuades i nous plantejaments polítics, han sacsejat totalment Catalunya, i el sistema educatiu s'ha vist arrossegat per tot aquest tsunami social. Si al canvi de composició demolingüística de les aules hi afegim la irrupció de les noves tecnologies, els canvis entre escola-entorn (l'escola ja no és l'únic espai educatiu), les noves maneres d'aprendre (en què el professor ja no té el pes que tenia, sinó que es treballa més amb grup, entre iguals) i les sentències sobre el model lingüístic educatiu potenciades per determinats grups polítics i refermades pels tribunals espanyols, ja veiem la magnitud de la tragèdia.

Amb les dades a la mà, els alumnes, quan acaben l'ensenyament obligatori, tenen almenys una competència passiva i purament funcional del català; no podem supeditar el debat a la dicotomia *en sap/no en sap*. Les dades que es publiquen demostren que, objectivament, les competències hi són. Sembla, per tant, que, malgrat tot, el model actual garanteix l'adquisició del català i continua evitant una fractura social. Però plantejar ara, explícitament, que el castellà també sigui llengua vehicular, quan és la llengua majoritària fora de l'escola, sembla que contradigui el concepte de "justícia lingüística", és a dir, la necessitat de fer polítiques lingüístiques compensatòries per afavorir un marc equilibrat entre català i castellà. Si a aquest panorama hi sumem les altres 300 llengües que també tenim a Catalunya, entendrem de seguida el cul-de-sac on som.

Serem capaços d'enraonar-ho?

ELS NOMS DE LA TERRA / VILAFRANCA PROMOCIONAL

XAVIER PUIGVERT I GURT

Sempre m'ha sobtat la reacció dels habitants de poblacions destruïdes per cataclismes naturals o per la mà dels homes. Per regla general, tot i l'afectació que puguin presentar els habitatges i la desaparició del paisatge confortable al seu entorn, la gent s'aferra a la mínima possibilitat de recuperar-hi la vida que hi havia conegut i es resisteix a abandonar l'espai. El desplaçament sol ser la darrera opció.

Amb la visió apocalíptica de Butxa, Khàrkiv i Mariúpol encara a la retina, penso en la reacció dels habitants del Mallol davant la destrucció de la seva petita vila pel terratrèmol de la Candelera de 1428. Les edificacions damunt del puig (el castell, l'església, les cases i la muralla) van quedar molt danyades i els supervivents es van establir en barraques en una esplanada a la vora de la vila enrunada. Aquell indret rebia el nom de *camp de Ricau* –el topònim es manté en *els Ricaus*, vora la urbanització moderna Verge de les Olletes– i era propietat dels Puigpardines, vicaris del vescomtat. Ràpidament, l'autoritat senyorial hi va voler fixar els desplaçats i abans del mes de juny d'aquell any va fer algunes concessions –no sabem quines, perquè el document oficial no s'ha conservat– a qui es quedés a viure en aquella "vila

anomenada Vilafranca, construïda en un camp anomenat de Ricau" (*villam vocatam Vilafrancha, constructa in quodam campo dicto de Ricau*). El qualificatiu feia referència a la franquesa d'algunes càrregues feudals als pobladors, com en l'actualitat *port franc* i *zona franca* asseguren bonificacions duaneres als comerciants. A partir d'aleshores, els esforços per difondre l'existència de la *Vilafranca de Bas* que havia de substituir l'assentament del Mallol es van multiplicar. Sense èxit, perquè cap a 1436 la propaganda no donava per a més i ja s'havia iniciat la reconstrucció dels edificis "en lo puyg del Mayol", i pocs estaven interessats "en la vila de Ricau". Per què? Doncs perquè la suposada vila al peu del puig era un simple camp de barraques de parets de fusta i coberta de teula (*cum fusta dicte barrache tectis tegulatis*) i la gent enyorava les cases de pedra i calç. Devien tenir la convicció que, amb el canvi, hi perdien.

L'assentament i el topònim van tenir una durada curta. La pomposa vila franca no ensarronava ningú: era un truc publicitari, una promoció com a edèn residencial d'allò que no passava de refugi temporal. Com ara, es delien per tornar a la llar.

EMILI BASSOLS I ISAMAT

Un dels efectes directes del canvi climàtic sobre la biodiversitat és la variació que provoca en la composició d'espècies i en el seu contingut poblacional. A la nostra comarca, intuïm que el canvi climàtic afavorirà aquelles espècies més termòfiles, acostumades a zones més seques de clima mediterrani, i també les que viuen en ambients urbans, de més estabilitat ambiental. Precisament, una de les espècies que ja es veu beneficiada per aquesta tendència climàtica és el dragó comú (*Tarentola mauritanica*). Només de veure el seu nom genèric ja podem intuir quines són les seves preferències ecològiques. És una espècie que es distribueix per tota la conca mediterrània occidental. Si consultem l'evolució de la seva àrea de distribució a la península Ibèrica des de mitjans del segle passat fins avui, veurem que de ser present només a la meitat sud i a la franja litoral de la costa mediterrània, fins als Pirineus, s'ha anat expandint cap a l'interior fins a ocupar nous territoris que han esdevingut òptims per viure-hi. Per tant, estem davant d'un clar exemple de creixement latitudinal de la població motivat per canvis en les variables climàtiques.

A la Garrotxa, a la segona meitat del segle passat, uns anys dels quals puc donar testimoni, els encontres amb dragons eren molt fortuïts i esporàdics. En canvi, a dia d'avui,

el dragó és molt comú i fins i tot abundant en la majoria dels nostres pobles, sobretot els més orientals. Realment, és molt fàcil veure dragons, per una senzilla raó: perquè compartim el mateix espai vital. Nosaltres, dins dels habitatges i ells, movent-se per fora. Tot i això, és habitual que alguns s'atreveixin a entrar dins les cases, aprofitant les finestres obertes a les caloroses nits d'estiu, un fet que pot arribar a provocar injustificades escenes de pànic entre els habitants de la casa i, en el pitjor dels casos, la mort prematura de l'intrús. Fa poques setmanes, els dragons han despertat del seu retir hivernal i, a l'entrada de fosc, ja els comencem a veure movent-se per les façanes. El dragó s'alimenta fonamentalment d'insectes, però les papallones nocturnes constitueixen la base de la seva dieta. Com que el dragó sap que les papallones utilitzen els fanals com a punt de trobada sexual, s'hi apropa, sigil·losament, i resta immòbil fins a trobar el moment d'abraonar-se sobre les que, distretament, es posen al seu abast o sobre les que, alienes al perill, estan entregades al joc de l'amor. Es miri com es miri, el dragó és un rèptil preciós, amb singularitats anatòmiques espectaculars: un cos compacte i resistent, un cap gros de forma triangular i aplanat; uns ulls grossos sense parpelles amb una pupila vertical que delata els seus hàbits nocturns; una pell rugosa amb tubercles col·locats en fila i una coloració que pot variar durant el dia, més fosca a les hores de llum, més clara a la nit, i uns dits dilatats proveïts d'unes làmines fines que li permeten caminar tranquil·lament per sostres o per qualsevol superfície, per llisa que sigui. Malgrat el que se sent a dir, el dragó ni es menja la roba dels armaris, ni és verinós, ni escupa a la cara ni tampoc mossega, si no és per defensar-se, és clar. Fins i tot el podem qualificar d'animal beneficiós per la quantitat d'insectes de què s'alimenta.

Atès que es preveu un llarg període de convivència, és important ampliar la nostra consciència herpetològica i conèixer bé tot allò relacionat amb el dragó, els seus hàbits i els seus costums. Tot sigui per intentar establir i perpetuar unes relacions cordials entre veïns que resultin profitoses per a ambdues parts.

DIBUIXOS AMB EL COMPONEDOR / 10 ANYS SENSE EN MIQUEL...

DOMÈNEC MOLI

...Plana i Corcó. Si algú, per curiositat, ho mira en el Diccionari de la llengua catalana, trobarà que la paraula *corcó* vol dir "ésser infatigable en el treball". No es podria trobar una explicació més ajustada a la realitat de la persona i l'obra que va portar a bon port l'amic olotí dels llibres. De la seva obra, aquest faulista s'atreveria a dir que és de les més importants que s'han executat en el món de la cultura a Olot, i potser a Catalunya, durant el segle XX. I de ben segur que hi podríem afegir més segles. La bibliofília té com a objectiu el mateix que tenien alguns treballs que portaren a terme els grans artistes del Renaixement (de segle XIV al XVI) i que cercaven arribar a l'art total. La bibliofília busca reunir en una sola obra un bon text, una impressió impecable i unes il·lustracions de gran qualitat. Tot sobre un paper noble i una encuadernació original. L'obra perfecta. Tota aquesta feina, a més de la d'atendre els fidels compradors cada vegada que acabava un nou llibre, visitar escriptors i pintors (amb molts d'ells era un primer contacte), estampar els gravats en el tòrcul i, en molts casos, imprimir en una minerva els textos compostos per ell mateix amb el componedor..., tota la feia en Miquel. Resumint: partia d'una idea inicial fins a entregar

el llibre al comprador. I això ho va fer durant 42 anys (de 1970 a 2012), amb un rigor que l'ha portat a ser qualificat d'*artista del llibre* per una persona tan entesa en el tema com és Francesc X. Puig Rovira, membre de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, en l'opuscle editat per aquesta entitat amb motiu del primer aniversari de la seva mort.

En Miquel no va deixar mai Olot, tot i que podia traslladar fàcilment el seu taller a Barcelona, on conviuen els cenacles culturals que més poder tenen per enlairar qualsevol obra a la categoria més alta. Una cosa molt difícil des d'un altre lloc de Catalunya. Va treballar fins al darrer moment de la seva vida, fins al punt de dissenyar el seu propi colofó. Partint d'obres que comptaven amb il·lustradors i escriptors locals, primer va evolucionar amb artistes i lletraferits de les comarques gironines i, finalment, aconseguí integrar-hi els autors més prestigiosos de Catalunya en el camp de les lletres i la plàstica. La seva obra assolí un nivell del qual encara avui no podem conèixer la dimensió real.

Dit tot això, el més important és que la seva qualitat humana va superar la seva obra a bastament. Molts, entre ells aquest faulista, el trobem a faltar, deu anys després.

JOSEP M. MUÑOZ

El 1975, Georges Perec publicava, en una revista, un text, després reeditat com a llibret, titulat *Tentative d'épuisement d'un lieu parisien*. L'escriptor francès hi feia un exercici ben propi de la seva particular manera de concebre la literatura. Durant una sèrie de dies, es va instal·lar a la plaça de Saint-Sulpice, el "lloc parisenc" del títol, i va registrar, en un quadern de notes, tot allò que hi veia passar. La plaça Saint-Sulpice, un indret del centre de la ciutat, no lluny del Jardí del Luxemburg, és plena de coses, ens diu l'autor: la seu del districte, una comissaria de policia, tres cafès, un cinema, una església, un editor, una empresa de pompes fúnebres, una agència de viatges, una parada d'autobús, un sastre, un hotel, una font que decoren les estàtues de quatre grans oradors cristians, un quiosc de premsa, una botiga d'objectes pietosos, un pàrquing, un institut de bellesa, "i encara moltes altres coses". Moltes d'aquestes coses, "sinó la majoria, ja han estat descrites, inventariades, fotografiades, narrades o ressenyades". Però no són les que interessen Perec: el seu propòsit és "descriure la resta", allò que normalment no es remarca, perquè no té importància: "allò que passa quan no passa res, més que el temps, la gent, els cotxes i els núvols".

Vaig pensar de seguida en el llibret de Perec i en el seu "intent d'esgotament" d'un lloc en veure el magnífic llibre que el naturalista i activista ambientalista olotí Miquel Macias ha dedicat al paratge natural de la Moixina. El llibre és el resultat d'un plantejament metòdic: una visita setmanal, durant un any, en un paratge conegut, per recollir-ne les impressions visuals i sensitives, i ressenyar-ne, fruit de l'observació atenta, els cels i les temperatures canviants, la fauna i la flora, els conreus i la gent. A diferència, però, de Perec, Macias no fa solament un 'buidatge' del lloc, sinó que també 'l'omple': com ha explicat ell mateix, el llibre combina l'observació directa amb la informació objectiva, alhora que incorpora la informació d'altres que han parlat sobre la Moixina. D'aquesta manera, el llibre no es limita a ser un dietari de les 52 passejades, sinó que segueix una metodologia concreta per tal de construir la 'geografia emocional' del subtítol. La mirada subjectiva del passejant esdevé, així, un tractat emblemàtic d'una manera de pensar la

ciència social que l'autor vincula a una 'ecologia profunda' que proposa que els humans sapiguem mirar "com mira una muntanya", incorporant-hi les mirades de tots: els insectes, la vegetació, els homes (i les dones). Una traducció, en un espai concret, de la idea que els humans no estem sols en el món, ni en som els únics propietaris.

L'altre element destacat del llibre és la part gràfica, per a la qual ha comptat amb la col·laboració de Pilar Ferrés, i on hi trobem, és clar, les imatges que esperàvem d'un naturalista, però també, i sobretot, moltes reproduccions d'obres d'art –que van de Vayreda o Berga i Boada fins a Marcel Dalmau o Lluís Hortalà– que ens ajuden a entendre el paisatge com a fruit d'una interpretació que és necessàriament col·lectiva: la figureta del pintor de cavallet de la Isabel Banal (*La figureta del pintor de paisatges*, 2008), reproduïda en la setmana 51, resumeix perfectament que no hi ha cap artista que no treballi, conscientment o inconscientment, dins la tradició, encara que no sigui per seguir-la sinó per 'desconstruir-la' o, si cal, negar-la i fins i tot destruir-la. Com a historiador que soc, he apreciat particularment la composició que fa una de les imatges, on se superposa una pintura alemanya d'un prat d'indianes a una fotografia del prat que hi ha davant la capella de la Salut, i que ens recorda que la indústria també ha transformat el paisatge i n'és part indestriable.

Acabo amb una passejada per la Moixina que no és del llibre d'en Miquel Macias, sinó meva. Un dia d'estiu d'un any pandèmic, van venir uns amics a dinar a casa, amb les seves dues criatures petites. Havent dinat, i sense tenir en compte el criteri més assenyat, que convidava a no sortir sota un sol inclement, vam portar-los a la Moixina. Una de les criatures, la més observadora, va fixar-se en els cartells que volen dissuadir els visitants de la temptació d'endur-se res del paratge natural, i nosaltres vam aprofitar per afegir-hi les dosis habituals de pedagogia condescendent que solem aplicar a la canalla: si tothom s'endugués un record a casa, acabaríem 'esgotant', destruint aquell lloc. En un moment donat, el nostre amic es va descalçar i va submergir els peus en una petita séquia, buscant una mica de frescor. La reacció del nano va ser immediata: "Pare, no et pots endur l'aigua, està

prohibit!". Acabava de néixer un futur 'ecologista profund'.

BREVIARI

Des del mes de març, el portal EpiCat. Cartes familiars de Catalunya, segles XVI-XIX, l'inventari de la correspondència epistolar de caràcter familiar existent a Catalunya, torna a estar a disposició dels usuaris. EpiCat es va veure afectat pel ciberatac que van patir els sistemes informàtics de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), l'11 d'octubre de 2021. Entre els 2.500 registres disponibles, s'hi pot consultar una selecció de 131 epístoles dels segles XVIII i XIX del fons patrimonial Casa Ventós de Sant Cristòfor les Fonts, custodiat a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC).

•••

En el marc d'una recerca que la museòloga Silvia Lizarraga Pérez de Zabalza impulsa des del Museo del Carlismo, d'Estella-Lizarraga (Navarra), s'ha pogut identificar el dibuixant Ramon Hostench Basil (Olot, 1903-1992) com un dels principals il·lustradors de la revista *Pelayos. Semanario infantil*, durant la Guerra Civil espanyola. El setmanari es va publicar a Sant Sebastià entre els anys 1936 i 1938, editat per la Junta Nacional Carlista de Guerra com a eina de propaganda dels valors tradicionalistes. Hostench, que havia debutat en el món de la caricatura amb el fascicle *Olot, 1932. Policromies*, va publicar a *Pelayos* amb el pseudònim Ramón H.B.

•••

El dijous 2 de juny, a les 18.30 hores, a la Sala de consulta de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, tindrà lloc un taller de conservació de documents per oferir als interessats unes nocions bàsiques de preservació dels documents familiars o patrimonials. El taller anirà a cura de Magalí Anglada i Cristina Nájara, de l'empresa Sot del Rector, de Santa Pau, especialistes en la conservació i la restauració de documents d'arxiu, obra gràfica i pell. L'activitat és gratuïta, però caldrà una inscripció prèvia a través de l'adreça electrònica arxiu@olot.cat o del telèfon 972279131.

JOAN TRESSERRAS

ACGAX, Josep M. Miralles Pinyol

El Museu d'Olot acollí, del 5 de febrer a l'1 de maig, una exposició que portava el títol cridaner "Escola d'Olot. Una *fake news* amb 150 anys d'història". Dic *cridaner* perquè l'expressió pejorativa *fake news*, notícia enganyosa, no pot tenir un altre objectiu que cridar l'atenció. Per demostrar que l'Escola d'Olot de pintura no ha estat mai pròpiament una escola, no calia aquest qualificatiu amb càrrega publicitària. Fou una mostra bàsicament pictòrica, malgrat que es complementà amb algunes escultures de petit format, molt recomanable als afeccionats i interessats en aquests temes perquè fou una oportunitat de veure aplegades obres de la Fundació Vila Casas, la col·lecció Vayreda Casadevall i d'altres que difícilment són a l'abast del públic. L'exposició era una mostra de pintors locals i forasters amb alguna relació amb el nostre entorn, des dels inicis dels germans Vayreda i Josep Berga i Boix, a les dues últimes dècades del XIX, fins a l'arribada del boom comercial pictòric dels anys seixanta del segle passat. No es donava cap explicació de per què la mostra acabava en aquest punt, quan sembla que la *fake news*, per complir els 150 anys del títol, hauria d'arribar fins als nostres dies. No serà que el boom comercial fou un vertader tsunami que, més per mal que per bé, involucrà tot aquest món de la pintura? I que la seva forta ressaca, junt amb l'em-

pena de noves generacions, ha provocat que ja ningú recordi la dita *Escola d'Olot*? O que aquesta mostra arriba amb seixanta anys de retard? Seria això la *fake news*?

Bé, ja que avui he començat parlant de pintura, em plau acabar narrant la vivència següent. El riu Fluvià té, al seu pas pel nucli d'Olot, aigües avall del pont del Vial i en la riba esquerra, un indret batejat oficialment com a *parc dels Nius*. És un espai natural amb una intervenció urbana mínima i respectuosa, poc freqüentat, on es pot gaudir d'un ufanós bosc de ribera amb freixes esplèndids i on es pot escoltar el xarboteig de l'aigua quan el Fluvià baixa airós. En aquest espai bucòlic, l'estiu passat hi vaig veure un pintor, ben assegut davant el clàssic cavallet, que pintava. Era una imatge que feia temps que no veia i em recordà que, uns quants anys enrere, als paratges de la Moixina, al pont de les Mores i en d'altres llocs pintorescos, en dies festius, els pintors constituïen un element més del paisatge. Havia sentit a parlar, inclús, d'una forta disputa entre dos reputats pintors per un lloc reservat de perspectiva privilegiada sobre uns camps de fajol de Batet. Empès per un impuls nostàlgic i un pèl tafaner, em vaig apropar al pintor, i la meva sorpresa fou tal que vaig tardar a reaccionar quan vaig veure què estava pintant. Sobre una tela i a l'oli, hi havia una panoràmica de Santa Pau, agafada més o menys des del mirador que toca al bar de Can Pauet i centrada pel castell encimbellat, amb les cases del poble al seu voltant i a un nivell més baix. L'obra estava força avançada, era figurativa, detallista, un pèl amanerada i demostrava traça. No coneixia ni conec el pintor, però ens saludarem i li vaig expressar el meu desconcert pel tema de la pintura. De manera franca, em respongué: "Pinto de memòria i aquí, sota l'ombra d'aquests arbres, amb l'aire fresc i el soroll de l'aigua del riu, m'hi trobo bé i tranquil. I li diré que pinto millor que *encalafurnat* al pis de casa o al mig dels turistes de Santa Pau!". M'ho digué de manera enraonada i segura que només vaig poder contestar: "Que Déu us conservi la memòria i puguem seguir trobant-nos en aquest lloc".

Això que he explicat, no és pas una *fake news*. És real.

ME'N RECORDO / 74

Recordo quan l'any quaranta el riu Fluvià es va desbordar i l'aigua tombà les parets dels Caputxins. Recordo que el pare va arregar les filles com va poder per portar-nos a casa d'uns familiars al centre d'Olot. Recordo quan, amb quinze anys, en Jordi em venia a veure al col·legi del Cor de Maria, i ja sentíem fal·lera l'un per l'altre. Recordo que acompanyava la seva germana, la Cati, a l'escola dels senyors Ferrer del carrer Fontanella i jo sortia de casa per veure'l. Recordo anar amb les amigues a animar els joves als partits de bàsquet a la plaça de braus del Torín. Recordo que era tot un espectacle perquè hi havia molt públic a les grades. Recordo que de ben petita demanava als reis una bicicleta, però que no va arribar fins als quinze anys, quan els meus pares, amb molt d'esforç, van regalar-me la primera. Recordo que fins fa pocs anys enca-

ra pedalava pel mig d'Olot. Recordo que em vaig casar a la Salut de Sant Feliu de Pallerols. Recordo que va ser el pare Nolasc del Molar, un fraire caputxí molt estimat, qui va oficiar la cerimònia. Recordo que va ser una celebració trista perquè ja no hi havia el pare: s'havia mort als cinquanta-un anys. Recordo quan, després de casats, vam viure a casa amb la meva mare i les dues germanes. Recordo que en Jordi sempre comentava que havia estat molt valent de conviure amb quatre dones. Recordo quan les meves germanes es van casar i en Jordi les va acompanyar a l'altar. Recordo parir els tres fills a casa amb l'ajuda de la comadrona Lourdes Brussosa. Recordo que vam necessitar l'ajuda del metge perquè el primer nadó va pesar més del que una balança romana podia mesurar. Recordo treballar al despatx de la filatura Fills de Miquel Macias, on

les dones cantaven mentre les selfactines estiraven i torçaven el fil. Recordo que més tard van aparèixer les contínues. Recordo que amb la crisi del tèxtil vam haver de tancar la fàbrica i em vaig incorporar al despatx del magatzem de fusta d'en Jordi. Recordo les amistats i les llargues partides de tennis compartides al Club Natació Olot. Recordo haver estat molt competitiva i que se'm feia difícil perdre. Recordo quan en Jordi va ser tinent d'alcalde de l'Ajuntament d'Olot. Recordo les hores dedicades a la ciutat i la nostra participació en el Ball Pla. Recordo cada vestit que havia lluit per a l'ocasió. Recordo tota una vida al costat d'en Jordi amb una estimació mútua molt gran. Recordo quan va marxar del meu costat després d'haver-me estret fortament la mà.

NARSY MACIAS OLIVET